

21-01-003

Demokratiets renessanse.

Fra kongressen for Moralsk Opprusting i Richmond (USA).

Av professor Eiliv Skard.

Fra Skandinavia til USA kan en i dag reise med fly på 24 timer. Avstanden i tid er altså blitt sterkt redusert. Men avstanden i mil er og blir betraktelig — liksom avstanden i innstilling og tankegang.

Der tales og skrives atskillig om Europa i USA i dag, det henger sammen med Marshall-planen. Et annet spørsmål er det hvor meget folk forstår. Det er da heller ikke lett å forstå denne verdensdel som er så liten og samtidig så full av problemer. Hvor meget forstår vi selv av det som er foregått i Europa etter krigen?

Europa er i dag en slagmark for kampen mellom diktatur og demokrati. Allerede et par år etter den krigen som skulle avskaffe alt diktatur, er diktaturet atter på marsj og brer seg utover Europa og driver de gamle demokratier over på defensiven. Og en rekke stater befinner seg i en tilstand av nød, sult og angst, splittelse og fortvilelse som bare kan berede grunnen for et nytt diktatur, fra høyre eller fra venstre.

Dette er problemer som USA må ta stilling til. Det er klart at Europa

trenger hjelp for å reise seg igjen. Kongressmedlemmer som jeg talte med, forsikret at hjelpen vil bli gitt, i den ene eller andre form, allerede på grunn av general Marshalls store autoritet. Men like sikkert er det at det gjør seg gjeldende sterke betenkeligheter.

Den som gir, vil ha garanti for at hjelpen blir effektiv og kommer de rette mennesker til gode. Man ønsker garantier for at det Europa som gjenreises, blir et Europa som slår inn på den rette vei, og at de stater som hjelpes på bena, blir fredsdelige, frihetselskende, demokratiske medlemmer av folkenes familie.

Men en demokratisk stat må ikke tvinges til å stille garantier av ytre, politisk eller økonomisk art. Virkelig betryggende er for øvrig bare garantier av indre, åndelig og moralsk art. Fins slike garantier? Har Europa i dag en sterk og bevisst demokratisk ideologi som garanterer en sunn utvikling?

Den såkalte Smith-Mundt-komité, som besøkte Europa i 1947, ga et dystert bilde av tilstanden i den gamle verden. Men der var lyspunkter, etter at komiteen hadde besøkt konferansen for Moralsk Opprust-

ning i Caux i Sveits, uttalte formannen, senator Karl E. Mundt: konferansen betegnet på en måte det lyseste håp for framtiden som vi fant i Europa. I samme retning uttalte en annen kjent amerikaner seg, polarforskeren admiral Byrd, da han før jul holdt en tale i kringkastingen. Freden og friheten er i fare, innen fem år vil også andre nasjoner ha atombomben. Her må reises et vern av åndelig og moralsk art. Byrd erklærte at han ville nedsette et utvalg på 72 mann for å reise Amerika bak Moralsk Opprustningsprogram: «Denne bevegelse betegner en tvingende nødvendighet dersom vi skal bevare friheten i verden.»

Denne komité, som kom til å bestå bl. a. av en rekke kongressmedlemmer, var innbyder ved oppførelsen av musikkrevyen «The good Road» i Washington før jul — og ved den konferanse for Moralsk Opprustning som ble holdt i Richmond i Virginia ved nyttåret, med deltakere fra hele verden, bl. a. fra de nordiske land.

Så meget om bakgrunnen. Hva var innholdet?

Gjennom de mange innlegg, fra mennesker fra de forskjelligste deler av verden, kom det klart fram at vi lever i en skjebnetime for freden og friheten, destruktive krefter arbeider ustanselig: midlet er splittelse — i hjemmet, i arbeidslivet og i nasjonen, og målet er kaos, det kaos som diktaturet oppstår av. Et sterkt inntrykk gjorde en tale av general Ho, Chinas generalstabssjef i krigsårene. Men hans ord hadde

en positiv konklusjon: det nytter ikke å bekjempe kommunismen med metoden vold mot vold. En idé må overvinnnes med en idé.

Hvis demokratiet skal seire i den verdensomspennende kamp i dag, da må det fortjene å seire, det må ha en høyere og bedre idé. Seier vinnes bare med en høyere ideologi.

At en slik høyere ideologi virkelig kan seire over de oppløsende krefter, det viste tallrike erfaringer fra hele verden. Det som, tross alt, ga håp og tro, var de tallrike beviser på at Moralsk Opprustning ikke bare er en riktig tanke, demokratiets, samarbeidets, forsoningens ideologi, men en idé på marsj som er i stand til å løfte klasser og folk opp over den splittende materialisme og skape en gjenfødelse av demokratiet og dermed av Vesterlandenes kristne kultur.

Noen engelske gruvearbeidere står på podiet, de har fakta å fortelle. Englands hovedproblem i dag er kull, Mr. Bevin har uttalt at 20 millioner tonn kull til eksport ville betyr mer for Englands posisjon i verden i dag enn atombombe og slagskip og fly tilsammen. Gruvearbeiderne har satt Mr. Bevins ønske ut i livet. I North Staffordshire har produksjonen steget så sterkt at hvis alle engelske kullfelter kunne vise tilsvarende øking, ville England ha enda atskillig mer kull å utføre enn Mr. Bevin drømte om. Gjennom Moralsk Opprustning er der, hos arbeidere og ledere, skapt en ny ånd. Allerede i fjor sommer kunne en del resultater forelegges for den amerikanske komité som reiste gjennom Europa for å studere forutsetninge-

ne for Marshall-planen; i år forelå nye resultater, fra andre gruver og andre deler av landet.

En av de merkeligste skikkelser på konferansen var Irene Laure fra Marseille (som i november talte her i Oslo): under krigen var hun en av lederne i mostandsbevegelsen, etter krigen er hun bl. a. formann i de franske sosialistiske kvinners organisasjon, med 3 millioner medlemmer. Med sitt enkle vesen og sin inntrengende tale virket hun som en ny Jeanne d'Arc. Og sammen med henne opptrådte en av den franske kapitals menn, Robert Tilge, som representerer 14 000 industrielle bedrifter. Etter konferansen i Caux, hvor begge gikk inn for Moralsk Opprustnings idé, har de sett en felles oppgave, team-arbeid i industrien, samvirke i stedet for klassekrig. «Vi går sammen inn i alle tiders hardeste kamp.» For noen uker siden holdt de i Nord-Frankrike en konferanse hvor der møttes ca. 1000 representanter for arbeidere og arbeidsgivere, en samling som var noe enestående i landets historie; det virker som noe ganske naturlig når vi hører at de distrikter som var representert på denne konferansen, hadde en påtakelig lavere streikeprosent enn andre i de følgende uker, da hele landet ble rystet av streiker. En kunne ikke unngå å føle at her ble der skapt noe nytt, ny statsmannskunst, nytt lederskap — i et land som i lange tider synes å ha manglet sanne ledere.

Og så Tyskland. På konferansen i Caux i fjor sommer deltok ikke mindre enn 150 tyskere, for en stor del kvinner og menn som hadde

sittet i Hitlers fengsler og som i dag var sitt folks ledere, menn som dr. Stein, undervisningsminister i Hessen, general Clay, som hadde gitt tillatelsen til utreise, har senere uttalt: Caux er det eneste sted hvor jeg kan sende tyskere med full tillit til at de lærer det de bør lære. Men Caux var bare en begynnelse. Oppgaven er ikke noe mindre enn det, å gi et vill-ledet folk og særlig den unge slekt, en ny og bedre ideologi, en demokratisk tankegang. Det må komme snart, for der er nok av negative krefter som står ferdige og vil fylle det ideologiske tomrom; og det må komme innenfra, fra tyskerne selv; ennogså de beste tanker vil møtes med mistro hvis de påtvinges utenfra. Representanter for Moralsk Opprustning som i lengre tid hadde levd og arbeidd i Tyskland, kunne nå bl. a. fortelle at de sammen med noen av Tysklands beste menn og kvinner, ministre og husmødre, arbeidere og journalister, hadde utarbeidd en brosjyre, en ideologisk håndbok (jeg fikk se et av de første eksemplarer), som slår fast de demokratiske grunnprinsipper og gir en plan og anviser en vei «også for dem som lot seg føre vill og kjempet for en urettferdig sak». Og da papirmangelen gjorde det umulig å få trykt en slik bok i million-opplag i Tyskland, kom Sverige til hjelp med gave på 100 tonn papir.

Her tas skritt henimot løsningen av Europas vanskeligste problem. Hvis vi i dag hadde et sterkt England, et enig og samlet Frankrike, et virkelig demokratisk Tyskland, da ville frihetens og fredens sak stå sterkt i verden.

En utsending fra utenriksminister Marshall uttalte i fjor etter en reise til Europa: Europa trenger først og fremst tre ting: brensel, mat og tro, — fuel, food and faith. Uten mat og brensel kan Europa ikke komme på bena. Men uten en ny tro vil Europa miste sin frihet. Moralsk Opprustning vil gi Europa en ny tro, en demokratisk ideologi, grunnlag for en renessanse av demokratiet.

Kommunismen er en mektig ideologi, bygd på materialistisk filosofi. Har Europa noe svar på den? Somme lukker øynene, andre vil beskytte seg med en annen form for materialisme, f. eks. nazisme. Men det er rett som general Ho sa: En ideologi kan bare overvinnnes med hjelp av en annen, høyere ideologi. Det vi trenger, er en inspirert ideologi, bygd på de enkle og forpliktende grunnsannheter: at der fins absolutte og ukrenkelige morallover, at mennesket har evig verdi, at menneskeheten er en enhet fordi den har den samme far, at menneskelivet når sitt høyeste mål bare under Guds ledelse.

Men Moralsk Opprustning er ikke i første rekke en idé, men en styrke, en ideologisk trenet hær som arbeider i alle land, for en stor del mennesker som har oppgitt alt som heter posisjon, sikkerhet og karriere. Må jeg få tilføye at jeg blant dem har truffet de edleste og de modigste mennesker jeg kjenner, og en ungdom med overskudd og fengende overbevisning.

Moralsk Opprustning vender seg til statsmennene, men den vil også ha millionene i tale. En bok som

Peter Howards «Ideer på marsj» gir grunntankene i enkel form; men kanskje det aller klareste uttrykk er gitt gjennom dramaet. «The forgotten factor» eller «The good Road» gir et stykke menneskelig liv som er så ekte og sterkt at det også blir sterk og ekte kunst; men framfor alt vil tilskueren få se noe vesentlig, nemlig den sannhet at der finnes en «god vei» som mennesket skal gå og en «glemt faktor» som vi står oss på å kjenne.

På 24 timer bringer flyet oss tilbake til Norge. Og jeg må minnes det som ble uttalt av en britisk delegat til De forente nasjoner, som var i Richmond: Vi har i disse dagene ikke slåss om prestisjespørsmål, vi har ikke satt søkelyset på andre nasjoners feil, vi har ikke søkt etter vakre formuleringer som kunne dekke over uenighet, vi har ikke nedsatt komiteer for å unngå å ta avgjørelser. Det som er skjedd, er at mennesker har vært villige til å ta ansvar, i stedet for å forsvare sine privilegier. De fleste konferanser er av en annen art. Derfor gir de heller ikke noe håp.

I krigens siste år ble det ved tyskernes tilbaketrekning i Frankrike funnet et eiendommelig dokument, en Gestaporapport om Oxfordgruppebevegelsen. I de voldsomste ord angrep og fordømte forfatteren Moralsk Opprustning og grunnleggeren, dr. Frank Buchman. Et av de uttrykk som var brukt, i forskjellige varianter, var det at Moralsk Opprustning er «et bolverk for demokratiet». Historien vil komme til å finne uttrykket treffende.